

V KONGRES POLSKICH TOWARZYSTW NAUKOWYCH W ŚWIECIE

„INTELIGENCJA POLSKA W ŚWIECIE”

17–21 października 2017

Kraków, Polska Akademia Umiejętności

Ks. Bogusław BRZYŚ

Rektor Polskiej Misji Katolickiej we Francji

Paryż

Język i tożsamość w duszpasterstwie emigracyjnym we Francji

1. „W celu chrześcijańskim i polskim”

Geneza Polskiej Misji Katolickiej we Francji jest ściśle związana z historią Wielkiej Emigracji. Inicjatorem powołania do życia Polskiej Misji Katolickiej był sam Adam Mickiewicz. To z jego inspiracji 19 grudnia 1834 roku powstało najpierw stowarzyszenie „Braci zjednoczonych”. Akt założycielski „Braci Zjednoczonych” mówi o dwóch celach przyświecających pierwszym członkom stowarzyszenia: „chrześcijańskim i polskim”. Takie ujęcie celów zdefiniuje na długie lata istotę a zarazem specyfikę duszpasterstwa polskiego we Francji. Jest nią organiczne połączenie tego, co narodowe i polskie z tym, co ewangeliczne i chrześcijańskie. Odbudowa Ojczyzny i odnowa chrześcijańska stanowiły jeden cel, który przyświecał ojcom założycielom. W tym kontekście nie dziwi fakt, że instytucjami, które obok Polskiej Misji Katolickiej wywarły największy wpływ na kształtowanie się ducha polskiej emigracji były utworzona w 1838 roku Biblioteka Polska oraz założona w 1842 roku Szkoła Polska. Wiara i literatura były budulcem i spoiwem w wielkim dziele ocalenia i odbudowy polskiej tożsamości, które przedsięwzięła Wielka Emigracja.

2. „Jak cię matka nauczyła?”

Jednym z najpiękniejszych świadectw z czasów Wielkiej Emigracji, które obrazuje znaczenie wartości wyniesionych z domu rodzinnego, tak ważnych dla podtrzymania tożsamości narodowej, jest opis śmierci Chopina autorstwa ks. Aleksandra Jełowickiego, pierwszego rektora Polskiej Misji Katolickiej. Na kilka dni przed śmiercią, już bardzo chory Chopin najpierw odmówił spowiedzi. Jednak kiedy kapłan i zarazem najbliższy przyjaciel artysty zwrócił się do niego słowami: „Daj mi duszę twoją!” ten odrzekł: „Rozumiem cię, weź ją!”. Ks. Jełowicki pisze dalej: **„Czy wierzysz?”**, zapytałem. **Odpowiedział: „Wierzę.”** **„Jak cię matka nauczyła?”** **Odpowiedział: „Jak mię nauczyła matka!”**. I wpatrując się w Pana Jezusa ukrzyżowanego, w potoku łez swoich odbył spowiedź świętą”.

Chopinowe wyznanie wiary: „Jak mię nauczyła matka” tak różne od tego, jakie znaleźć można w tekstach rytuałów, jest jednym z najbardziej znanych świadectw mówiących o tym, że w ostatecznym rozrachunku, bez względu na to, jak daleko od rodzinnego gniazda rzuci nas los, w człowieku pozostaje to, czego nauczyli nas rodzice, co wynieśliśmy z domu, a co na zawsze zapisało się w duszy.

3. Rola Kościoła w budowaniu jedności środowisk emigracyjnych

Wróćmy na chwilę do roku 1834, kiedy to z inspiracji Adama Mickiewicza powstaje stowarzyszenie „Braci Zjednoczonych”. Dlaczego „zjednoczonych”? Wzmianka o „zjednoczeniu” odnosi się niewątpliwie do sytuacji ówczesnych środowisk emigracyjnych, targanych różnymi konfliktami i bardzo podzielonych. Do rozbitcia wewnętrznego spowodowanego klęską powstania doszło rozbitcie zewnętrzne, którego zaowocowało powstaniem wielu zwalczających się obozów.

Postawmy pytanie, czy istnieje możliwość analizy tego okresu w odniesieniu do jednego z najbardziej znanych biblijnych mitów, jakim jest opowiadanie o wieży Babel? Czy, skądinąd

słuszne i uzasadnione dążenie do zjednoczenia środowisk emigracyjnych, tak w pierwszej połowie XIX wieku jak i dzisiaj, nie nosi w sobie śladów biblijnej utopii zbudowania społeczności emigracyjnej, gdzie wszyscy będą mieli „jedną mowę”, czyli Polonia będzie mówiła jednym głosem? Czy działania mające na celu zjednoczenie polskich środowisk za granicą powinny polegać na stworzeniu jednej, silnej i mówiącej „tym samym językiem” reprezentacji, czy raczej na stworzeniu przestrzeni, gdzie różnorodne trendy i opcje światopoglądowe będą miały możliwość realizacji swoich statutowych celów i współdziałania dla dobra Ojczyzny.

4. Dziś i jutro duszpasterstwa emigracyjnego

Dziś Polska Misja Katolicka we Francji to 70 ośrodków duszpasterskich kierowanych przez 115 księży oraz 145 punktów, gdzie sprawowana jest Msza św. w języku polskim. Czy trzeba dodawać, że to właśnie przy polskich parafiach koncentruje się najczęściej działalność rozmaitych organizacji polonijnych, patriotycznych oraz stowarzyszeń kombatanckich?

Ten pozytywny i niekiedy może nawet nieco sielankowy obraz duszpasterstwa emigracyjnego nie może nam przesłonić faktu, że jedynie około 10% naszych rodaków żyjących na emigracji ma stały kontakt z duszpasterstwem polskojęzycznym. Jesteśmy świadomi konieczności wypracowania nowych rozwiązań i propozycji duszpasterskich, umożliwiających nam dotarcie do tych, którzy nie do końca odnajdują się w klimacie dzisiejszej parafii emigracyjnej.

Jedną z prób wyjścia naprzeciw temu wyzwaniu jest projekt newpastoral.net, udostępniony w październiku 2017 roku, który umożliwi polskim parafiom w kraju i za granicą tworzenie i prowadzenie małych parafialnych grup domowych. Mam nadzieję, że ta inicjatywa z pogranicza duszpasterstwa i działalności na rzecz krzewienia polskości przyczyni się do wzmocnienia więzi między rodakami, ułatwi nowo przybyłym nawiązywanie kontaktów i sprawi, że polskie duszpasterstwo jeszcze lepiej wypełni swoją rolę towarzyszenia na drodze wiary i wspierania wszystkiego, co służy podtrzymywaniu naszej narodowej tożsamości.